

Bosna Hersek
Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı
Mülteciler, Yerinden Edilmiş Kişiler,
Geri Kabul ve Kalıcı Barınma
Politikası Daire Başkanlığı

Tanıtım Kılavuzu

**Bosna Hersek'te İkincil Koruma Altındaki
Mültecilerin Ve Yabancıların Hak Ve
Yükümlülüklerine Erişimin Sağlanması
Konusunda**

Saraybosna, Aralık 2023.

BOSNA I HERCEGOVINA
Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice
Bosna i Hercegovina

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
Министарство за људска права и избјеглице
Босне и Херцеговине

Bosna Hersek
İnsan Hakları ve Mültecileri Bakanlığı

UNHCR
UN Mülteci
Örgütü

In cooperation with

CRS
Katolik Yardım
Kuruluşu

Tanıtım Kılavuzu

Bosna Hersek'te İkincil Koruma Altındaki Mültecilerin Ve Yabancıların Hak Ve Yükümlülüklerine Erişimin Sağlanması Konusunda

İşbu kılavuz, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından desteklenen, BH'te Catholic Relief Services (CRS) tarafından uygulanan „BH'de Uluslararası Korumaya İhtiyaç Duyan Mülteci Nüfusunun Sosyal ve Ekonomik Katılımının Sağlanması ” projesi kapsamında yayınlanmıştır. İşbu kılavuzun içeriği ve kapsamında belirtilen bulgular mutlak UNHCR tutumlarını yansıtmaz.

İçindekiler

1. TANITIM KILAVUZUNUN KONUSU VE AMACI	3
2. HAK VE MENFAATLERE SAHİP OLMA	4
2.1. Hak Ve Menfaatlere Sahip Olmanın Ön Koşulu	4
2.2. Haklara Erişim	4
2.3. Bosna Hersek Toplumuna Kabul Ve Uyum Sürecindeki Yardım/Menfaatler Haklarına Erişim	6
2.4. Yükümlülükler	8
2.5. Konut Ve Barınma Hakkına Erişim	8
2.6. Çalışma hakkına erişim	10
2.7. Eğitim alma hakkına erişim	14
2.8. İlk Ve Ortaöğrenim	15
2.9. Lise Eğitimi	15
2.10. Yükseköğrenim Ve Diploma Tanınması	16
2.11. Sağlık hizmetleri hakkına erişim	18
2.12. Sosyal yardım hizmetleri hakkına erişim	21
3. BOSNA HERSEK TOPLUMUNA KABUL VE UYUM SÜRECİNDEKİ YARDIM VE MENFAATLER	26
3.1. Bosna Hersek'teki resmi dillerin eğitim ve öğretimi	26
3.2. Bosna Hersek'teki kültürel boyutlarını tanıma ve öğrenme süreci	27
3.3. Bosna-Hersek'teki menşe ülkeden mültecilerin kimlik belgeleri ve diğer gerekli belgelerinin tanınması sürecinde yardım	27
3.4. Bosna Hersek toplumuna kabul ve uyum sürecini kolaylaştırmak amacıyla menşe ülkeden alınan unvan ve eğitim düzeyine ilişkin gerekli belgelerin tercümesi, doğrulanması ve denklik işlemlerinde yardım;	27
3.5. Adli yardım	27
3.6. Psikososyal yardım hizmeti	27
3.7. Sosyal konutlara erişim yardımı	27
3.8. Mesleki yeterliliğin kazandırılması, menşe ülkedeki kazanadırılan mesleki yeterliliğin geliştirilmesi veya değiştirilmesi programlarına katılma desteği	28
3.9. Çocukların okul öncesi faaliyetlerine dahil edilmesi yardımı	28
3.10. İstisnai Yoldan (Olağanüstü telsik) Bosna Hersek Vatandaşlığının Kazanılması	28

1. TANITIM KILAVUZUNUN KONUSU VE AMACI

İşbu tanıtım kılavuzun amacı, oturma izne sahip olan Bosna Hersek'te (ilerdeki metinde BiH olarak anılacaktır) bulunan aşağıdaki yabancı kişilere, kanunca tanınan haklarının kullanımı için önemli olan bilgi erişiminin sağlanmasıdır:

- **Bosna Hersek Devlet Güvenlik Bakanlığı'nın kesin kararı ile mülteci statüsü kazanılan yabancılar;**
- **Bosna Hersek Devlet Güvenlik Bakanlığı'nın kesin kararı ile ikincil koruma statüsü kazanılan yabancılar.**

Yukarıda söz konusu geçen Bosna Hersek'te bulunan yabancılar kategorisine aitseniz, Bosna Hersek'te oturma izniniz süresince veya Bosna Hersek toplumuna kabul ve uyum sürecince tanımlanan hak ve menfaatlere sahip olmanızı kolaylaştırılacağı için işbu tanıtım kılavuzunu dikkatlice okuyunuz.

2. HAK VE MENFAATLERE SAHİP OLMA

2.1. Hak Ve Menfaatlere Sahip Olmanın Ön Koşulu

Bosna Hersek Devlet Güvenlik Bakanlığı tarafından tanınan mülteci veya ikincil koruma statüsüne sahip olmak ve Bosna Hersek'te mülteci veya ikincil koruma statüsüne ilişkin geçerli bir kimlik belgesine sahip olmak, öngörülen tüm hak ve menfaatlere sahip olmanın ilk adımı ve koşuludur. Kimlik belgesi idari işlemlerde kimlik tespiti için kullanılmakta ve haklara erişimi sağlanmaktadır.

2.2. Haklara Erişim

Bosna Hersek'te mülteci veya ikincil koruma statüsüne sahip iseniz, **Bosna Hersek Devlet Güvenlik Bakanlığı tarafından verilen bir mülteci veya ikincil koruma ile ilişkin kimlik belgesi esas alınarak ilgili haklara erişebilirsiniz.**

Bosna-Hersek'te aşağıda bulunan haklara sahip olabilirsiniz:

1. Kimlik kartı alma hakkı
2. Bilgi edinme hakkı
3. Konut ve barınma hakkı
4. Çalışma hakkı
5. Eğitim ve öğrenim hakkı
6. Sağlık sigortasından yararlanma hakkı
7. Sosyal güvenlik hakkı
8. Bosna Hersek toplumuna kabul ve uyum sürecinde yardım hakkı

Mülteci, sayılan haklara ek olarak, kişisel talep üzerine ve kanunun öngördüğü koşullarda, Bosna Hersek toprakları dışında bulunan ailesiyle yeniden **bir araya gelme yani aile birleşimi hakkına ve seyahat belgesi alma hakkına sahiptir.** Fakat ikincil koruma altındaki bir yabancı aile birliğini koruma hakkına sahiptir.

Bosna Hersek'te mülteci statüsünü kazanılan kişilerin, yasal prosedür kapsamında aile birleşimi hakkına sahip olan aile fertlerinin konut ve barınma hakkı, sağlık sigortasından yararlanma hakkı, çalışma ve eğitim hakkı vardır. Fakat ikincil koruma altındaki yabancıların aile birleşimi hakkına sahip olan aile fertlerinin barınma ve eğitim hakkı vardır.

HAKLAR

2.3. Bosna Hersek Toplumuna Kabul Ve Uyum Sürecindeki Yardım/Menfaatler Haklarına Erişim

Yasal olarak öngörülen prosedür kapsamında mülteci statüsü veya ikincil koruma statüsünü kazanılan yabancılardan biri iseniz, yasal olarak öngörülen prosedür kapsamında aile birleşimi hakkı veya aile birliğini koruma hakkına sahip olan aile fertlerinizle beraber, Bosna-Hersek toplumuna kabul ve uyum sürecini kolaylaştırmak için yukarıda sıralanan haklara ek olarak aşağıdaki menfaatlere da sahipsiniz:

1. Bosna Hersek'teki resmi dillerin eğitim ve öğretimi;
2. Bosna Hersek'teki kültürel boyutlarını tanıma ve öğrenme;
3. Bosna-Hersek'teki menşe ülkeden mültecilerin kimlik belgeleri ve diğer gerekli belgelerinin tanınması sürecinde yardım;
4. Bosna Hersek toplumuna kabul ve uyum sürecini kolaylaştırmak amacıyla menşe ülkeden alınan unvan ve eğitim düzeyine ilişkin gerekli belgelerin tercümesi, doğrulanması ve denklik işlemlerinde yardım;
5. Adli yardım;
6. Psikososyal yardım hizmeti;
7. Sosyal konutlara erişim yardımı;
8. Mesleki yeterliliğin kazandırılması, menşe ülkedeki kazandırılan mesleki yeterliliğin geliştirilmesi veya değiştirilmesi programlarına katılma desteği
9. Çocukların okul öncesi faaliyetlerine dahil edilmesi yardımı;
10. Bosna Hersek toplumuna kabul ve uyum sürecini kolaylaştırmak için tanıtım kılavuzların ve mevcut hak ve menfaatler hakkında diğer bilgilendirme biçimlerinin hazırlanması yoluyla önemli bilgilere erişilmesi;

YARDIMLAŐMA HAKKI- BOSNA HERSEK TOPLUMUNA KABUL VE UYUM SÜRECİNDEKİ MENFAATLER

1.

Bosna Hersek'teki resmi dillerin eğitim ve öğretimi

2.

Bosna Hersek'teki kültürel boyutlarını tanıma ve öğrenme

3.

Bosna-Hersek'teki menşе ülkeden mültecilerin kimlik belgeleri ve diğеr gerekli belgelerinin tanınması sürecinde yardım

4.

Bosna Hersek toplumuna kabul ve uyum sürecini kolaylaştırmak amacıyla menşе ülkeden alınan unvan ve eğitim düzeyine ilişkin gerekli belgelerin tercümesi, doğrulanması ve denklik işlemlerinde yardım

5.

Adli yardım

6.

Psikososyal yardım hizmeti

7.

Sosyal konutlara erişim yardımı

8.

Mesleki yeterliliğın kazandırılması, menşе ülkedeki kazanadırılan mesleki yeterliliğın geliştirilmesi veya değıştirilmesi programlarına katılma desteğı

9.

Çocukların okul öncesi faaliyetlerine dahil edilmesi yardımı

10.

Bosna Hersek toplumuna kabul ve uyum sürecini kolaylaştırmak için tanıtım kılavuzların ve mevcut hak ve menfaatler hakkında diğеr bilgilendirme biçimlerinin hazırlanması yoluyla önemli bilgilere erişilmesi

2.4. Yükümlülükler

Mülteci statüsü veya ikincil koruma statüsü süresi boyunca yükümlülükleriniz bunlardır:

- Bosna Hersek kamu düzenine, kanun ve Bosna Hersek'teki diğer düzenlemelere ve Bosna Hersek'teki yetkili makamlar tarafından verilen kararlara uyunuz;
- Mülteci kimlik belgesini veya ikincil koruma kimlik belgesini değiştirmek için başvuruda bulununuz;
- Kimlik belgesi kayıp durumunda yasal bildirimde bulununuz;
- Adres değişikliği bildiriminde bulununuz;
- Verilen hakların kullanımını ve kapsamını etkileyen tüm değişikliklerin bildiriminde bulununuz;
- Bosna Hersek dışında aralıksız olarak altı aydan fazla kalacaksanız, Bosna Hersek Devlet Güvenlik Bakanlığını bilgilendiriniz.

Hak Ve Menfaatlere Nasıl Sahip Olunur?

İltica Kanunu uyarınca mülteci statüsü veya ikincil koruma statüsü kazanılan, aile birleşimi yani aile birliği koruma hakkına sahip olan yabancıların aile fertlerine de bazı hak ve menfaatler sağlanmaktadır.

İşbu tanıtım kılavuzunda sayılan ve açıklanan hak ve menfaatleri, bireysel ihtiyaçlarınıza uygun olarak ve münhasıran kişisel talebiniz üzerine elde edebilirsiniz.

2.5. Konut Ve Barınma Hakkına Erişim

Uluslararası koruma altındaki kişilere Bosna Hersek Devleti tarafından, Bosna Hersek Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı'nca (ilerdeki metinde MiHB olarak anılacaktır) yönetilen **Mostar'daki "Salakovac" Mülteci Kabul ve Barınma Merkezi**'nde konut ve barınma olanağı sağlanmıştır.

"Salakovac" Mülteci Kabul ve Barınma Merkezi'ne sığınma başvurusu bizzat veya yasal temsilci aracılığıyla Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı'na gönderiniz.

Sığınma başvurusunun kabul edilmesi kararı Bosna Hersek Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanı tarafından verilmekte, ardından mevcut kapasitelere göre “Salakovac” Mülteci Kabul ve Barınma Merkezi’nde yerleşebilirsiniz.

“Salakovac” Mülteci Kabul ve Barınma Merkezi’nde kalma süreniz iki yıldır. Psikososyal yardım ekibi ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ile danışmanlığı sonrasında Mülteciler, Yerinden Edilmiş Kişiler, Geri Kabul ve Kalıcı Barınma Politikası Daire Başkanlığı’nın önerisi üzerine kalma sürenizi bir yıl ve hatta daha fazla uzatma olasılığı vardır.

Olağanüstü durumda, “Salakovac” Mülteci Kabul ve Barınma Merkezi’nde kalma süresi bir kezden fazla uzatabilir fakat maksimum kalma süresi 5 yıldır.

“Salakovac” Mülteci Kabul ve Barınma Merkezi’nde kaldığınız süre boyunca, öngörülen diğer hak ve menfaatlerden de (sağlık sigortası, eğitim, beslenme, sağlık ve eğitim kurumlarına ulaşım) yararlanabilirsiniz.

Kurum ve kuruluşlarla imzalanan işbirliği protokollerine dayanarak ve adli ve psikososyal yardım sağlama konusunda uzmanlaşmış sivil toplum kuruluşlarının talebi üzerine, bakanlık tarafından “Salakovac” Mülteci Kabul ve Barınma Merkezi’nde kalanlara yasal ve psikososyal yardımı sağlamak amacıyla “Salakovac” Mülteci Kabul ve Barınma Merkezi’ne ücretsiz erişim hakkı sağlanabilmektedir. Kullanıcı tarafından bu tür yardımı talep edilmesi şartıyla, psikososyal yardımın sağlanması, sosyal hizmet ve sağlık kurumları için yerel olarak yetkin merkezlerle yakın işbirliği ve çalışmaları yoluyla gerçekleştirilecektir.

KONUT VE BARINMA HAKKINA ERİŞİM

1.

Sığınma başvurusu Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı’nda yapılmaktadır (bizzat veya yasal temsilci aracılığıyla)

2.

Sığınma başvurusu Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı’nda Mülteciler, Yerinden Edilmiş Kişiler, Geri Kabul ve Kalıcı Barınma Politikası Daire Başkanlığı tarafından incelenmektedir

3.

Nihai karar Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanı tarafından verilmektedir

Bakanın onayı üzerine, kullanıcı Kabul ve Barınma Merkezi’ne yerleştirilir

2.6. Çalışma hakkına erişim

Mülteci statünüz veya ikincil koruma statünüz süresince çalışma hakkına sahipsiniz üstelik aile birleşimi durumunda aile fertleriniz de bu hakka sahiptir.

Uluslararası koruma statüsüne sahip iseniz, istihdam edilmek için Bosna Hersek vatandaşlığına sahip olmanın ön koşulu gerektiren kurumların yanı sıra yasama, yürütme ve yargı organlarında istihdam edilemezsiniz.

Mülteci sūtatūsü veya ikincil koruma statūsüne sahip olduğunuz sürece, Bosna Hersek vatandaşları ile aynı koşullarda istihdam bürosu ünitelerine başvurma hakkına sahipsiniz, işsiz statūsünü kazandığınızda Bosna Hersek vatandaşları ile eşit hak ve yükümlülöklere sahip olursunuz.

İstihdam bürosu, ilgili kişinin ikamet ettiği yere göre belirlenmektedir.

2.6.1. İstihdam İçin Yetkili İstihdam Bürosuna Başvuru Belgeleri

Yerel yetkili istihdam bürosuna başvururken, inceleme için aşağıdaki belgeleri sunmanız gerekmektedir:

- Kimlik (Mülteci veya İkincil Koruma İle İlişkin Kimlik Belgesi);
- İkametgah Belgesi;
- Vergi Numarası Talep Dilekçesi (RSFL form) veya Başka Gerekli Formlar;
- Eğitim Düzeyi Yani Mesleki Yeterlilik Belgesi,
- Bosna Hersek'teki Geçerli Olan Düzenlemeler Uygun İmzalı Dilekçe

2.6.2. Diploma tanınması

İstihdam için yetkili kuruma başvururken, menşee ölkede veya daha önce ikamet ettiğiniz ölkede edinilen diploma ile birlikte, **diploma tanınmasına yani diploma denkliğinin resmi olarak onaylandığına dair belge** eklemek zorundasınız.

Menşee ölkede veya daha önce ikamet edilen ölkede edinilen diplomaların tanınması prosedürü, Bosna Hersek'te yabancı mesleki yeterlilikleri tanınması alanını düzenleyen yasal ve tüzüklerin öngördüğü şekilde ve koşullarda gerçekleştirilmektedir.

İstihdam amacıyla Bosna-Hersek dışında elde edilen yüksek öğrenim niteliklerin Sırp Cumhuriyeti'nde tanınması, Yükseköğrenim Bilgi Edinimi ve Belgelerin Tanınması Kurulu tarafından yürütölürken, Bosna Hersek Federasyonu'nda Yükseköğrenim Kurumları ve İl Eğitim Bakanlığı (ilgili kantona/ilçeye bağılı olarak) tarafından yürütölülmektedir. Bosna Hersek Brko Bölgesi'nde bu prosedürler Yükseköğrenim Belgelerin Tanınması Kurulu tarafından yürütölülmektedir.

2.6.3. Hizmet süresi ile ilgili bilgiler

Çalışan kayıdı olmadığında, Bosna Hersek'te mültecilere ve ikincil koruma altındaki kişilere sağlanan sigortalı iş süresi ve ödenmiş emeklilik fon verileri, emeklilik ve maluliyet sigortası kurumu veya yetkili vergi dairesi (ikamet yerine göre) tarafından verilmektedir.

2.6.4. Yetkili istihdam bürosunun aracılık faaliyetinde bulunmadan istihdam edilme

Mülteciler ve ikincil koruma altındaki kişiler, yetkili istihdam bürosunun aracılık faaliyetinde bulunmadan özgürce iş arayabilir, iş sözleşmesi yapabilir ve serbest meslek sahibi olabilirler.

2.6.5. İş sözleşmesinin imzalanmasında sunulması gereken kimlik belgeleri

İş sözleşmesinin imzalanması sırasında kimlik olarak **mülteci veya ikincil koruma ile ilişkin kimlik belgesi kullanılmakta, yalnızca o kimlik belgesinde belirtilen veriler kabul edilmektedir.**

Kimlik belgeleri, işveren tarafından iş sözleşmesinden doğan borçların yetkili fonlara ödendiğinde kullanılmaktadır.

Mülteci veya ikincil koruma statüsüne sahip olduğunuz sürece, iş sözleşmesi yapmak veya serbest meslek sahibi olmak için **çalışma iznine ihtiyacınız yoktur**, ayrıca aynı koşullarda Bosna Hersek vatandaşları ile eşit haklara sahip olursunuz.

Çalışmaya başladığınız günden itibaren, ister çalışıyor olun ister serbest meslek sahibi olun, Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı sizlere sağlık sigortası primi ödemeyi durduracaktır.

İş sözleşmesini imzaladığınız günden itibaren 15 gün içinde, iş sözleşmesinin imzaladığınızı **derhal Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı'na bildirmeniz** ve bildirim evraklarına iş sözleşmesinin bir nüshasını eklemeniz gerekmektedir. Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı kaydınızı derhal yetkili sağlık ve sosyal sigorta hizmetlerine iletacaktır.

İş sözleşmesinin feshi durumunda, aynı koşullarda Bosna Hersek vatandaşları ile işsiz kalma esasına dayalı olan eşit haklara sahip olursunuz.

İş sözleşmesinin süresi bitimi nedeniyle ve Bosna Hersek'te başka bir esasa dayalı olarak sağlık sigortası priminiz ödenmezse, Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı'na veya yetkili bir temsilcinize tarafınızdan önceden resmi bildirimde bulunarak, Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı sizlere sağlık sigortası primi ödeyecektir.

Serbest piyasada mülteci statüsü ve ikincil koruma statüsü kazanılan kişilere çalışma hakkına erişim sağlayan yetkili makamlar:

- 1) Bosna Hersek Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı;
- 2) Entite düzeyindeki yetkili bakanlıklar;
- 3) Bosna Hersek Brcko Bölgesi'ndeki yetkili üniteler;
- 4) Entite düzeyindeki istihdam büroları;
- 5) Bosna Hersek Brcko Bölgesi İstihdam Bürosu;
- 6) Bosna Hersek Federasyonu İstihdam Bürosu Hizmetleri;
- 7) Entite düzeyindeki emeklilik ve maluliyet sigortası büroları;
- 8) İstihdam için yetkili olan belediye hizmetleri;

Yukarıda belirtilenlerden de anlaşıldığı üzere her zaman uygun iş sözleşmesini imzalayarak bir işe başlamanızı gerekmektedir. Hukuki ve diğer güvenliğinizi korumak için işe başlarken işveren tarafından böyle bir sözleşme yapılması talebinde bulunmanızı önermekteyiz. Diğer herhangi bir istihdam, mevcut düzenlemelere göre cezalandırılan kaçak işçi çalıştırma olarak kabul edilecektir.

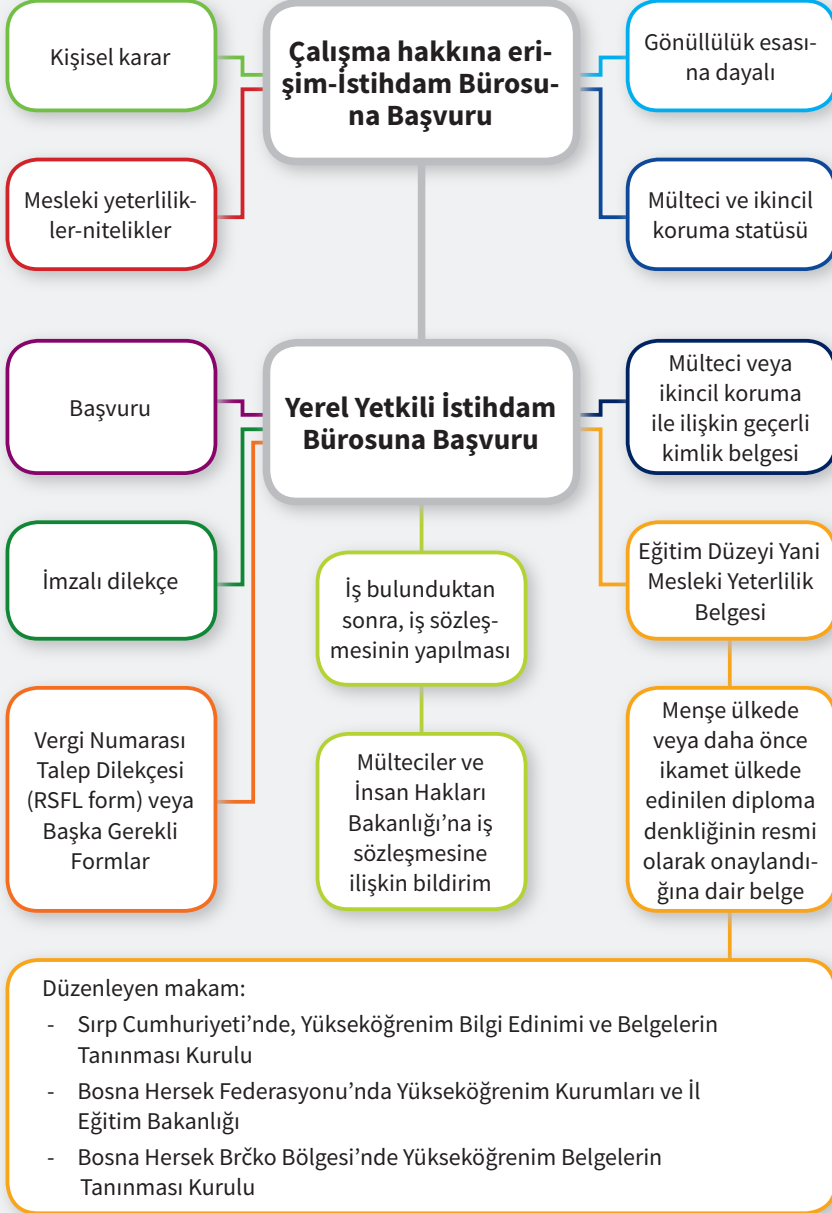
2.6.6. Sürücü Belgesi

İstihdam şansınızı artırmak için, Bosna Hersek'te motorlu araç kullanmak için sürücü belgesi almanızı kesinlikle tavsiye etmekteyiz.

Motorlu araç kullanabilmek için ikamet ettiğiniz yerde kayıtlı olan sürücü kursları tarafından verilen teorik ve pratik eğitim almanız gerekmektedir. Bosna Hersek vatandaşları da sundukları gibi aynı belge sunmanız gerekmektedir. Ancak kimlik kart yerine mülteci veya ikincil koruma ile ilişkin kimlik belgesi sunmanız gerekmektedir.

Başvuru gerekli olan bütün belgelerle birlikte yapıldığında, ikamet ettiğiniz belediyenin İçişleri Daire Başkanlığı tarafından sizlere bir sürücü belgesi düzenlenecektir.

ÇALIŞMA HAKKINA ERİŞİM

2.7. Eğitim alma hakkına erişim

2.7.1. Eğitim kademeleri

Uluslararası koruma statüsüne sahip olan kişilere, aynı koşullarda Bosna Hersek vatandaşlarıyla aşağıdaki eğitim kademelerinde eşit eğitim hakkına erişim sağlanmaktadır: okul öncesi eğitim, ilk ve orta öğretim ve yükseköğretim.

2.7.2. Eğitim alma hakkına erişen kişiler

Mevcut yasal düzenlemeler gereğince, eğitime alma hakkına erişen kişiler mülteci statüsü kazanılan veya ikincil koruma statüsü kazanılan yabancılar, aile birleşimi hakkına sahip olan yabancıların aile fertleridir.

Bosna Hersek devlet eğitim kurumlarındaki okul öncesi eğitim, ilk, orta öğretim ve lise ücretsizdir.

2.7.3. Okul Öncesi Eğitim

2.7.3.1. Okul öncesi eğitim ve öğretim hakkına sahip olmanın yolları

Her çocuk altı aylıktan itibaren okula başlayana kadar okul öncesi eğitim alma hakkına sahiptir. Bosna-Hersek'teki okul öncesi eğitimle ilgili mevcut mevzuata göre ilkokula başlamadan bir yıl önce okul öncesi eğitim zorunludur.

Zorunlu olan okul öncesi eğitim ücretsizdir!

Çocukların yasal vasileri, okul öncesi kurumlara kayıt yaptırırken, çocukların bu kurumlara kaydı için öngörülen belgeleri ibraz etmek zorundadır.

Çocukların yasal vasileri, çocuğun bir okul öncesi kurumunda kaydını yaptırırken doğum belgesi örneğini alamazlarsa, okul öncesi kurum çocuğun, mülteci veya ikincil koruma statüsüne ilişkin geçerli bir kimlik belgesine dayanarak kaydını yapacaktır.

Çocukların okul öncesi eğitimleri sırasında okul öncesi kurumlar bu kişilerle hak ve yükümlülükler açısından Bosna Hersek vatandaşları ile eşit davranmakla yükümlüdür.

İmkânları doğrultusunda, Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı çocukların okul öncesi eğitim kamu kurumlarına gidebilmeleri için mali kaynak sağlamaktadır.

Kamu okullarında gerekli olan eğitimin verilmesinin mümkün olmadığı durumlarda, finansal imkanları doğrultusunda, Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı tarafından, Mülteci ve ikincil koruma altındaki kişilerin özel eğitim kurumlarında eğitim amacıyla bireysel ihtiyaçlarını ve yardımlarını değerlendirilmesi için finansal kaynaklar sağlanmaktadır.

2.8. İlk Ve Ortaöğrenim

2.8.1. İlk ve ortaöğrenim hakkına erişim yolları

Kural olarak, Bosna Hersek'te eğitim hakkına sahip olan 6 ila 15 yaş arasındaki çocuklara, Bosna Hersek'teki mevcut temel eğitim mevzuatına göre zorunlu olan temel eğitim hakkı garanti edilmektedir.

Okul çağı çocuklarını okula göndermeyen velilerin cezai sorumluluğu vardır!

Bir ilköğretim kurumuna kayıt yaptırırken, mülteciler ve ikincil koruma altındaki kişiler veya yasal vasileri, öngörülen belgeleri ibraz etmekle yükümlüdürler. İlkokul birinci sınıfına kayıt için doğum belgesi örneğini alamamaları durumunda, ilkokul kurumları çocuğun, mülteci veya ikincil koruma statüsüne ilişkin geçerli bir kimlik belgesine dayanarak kaydını yapacaktır.

2.8.2. Alt ve üst sınıflara kayıt yaptırma

Bosna Hersek'te eğitim alma hakkına sahip olan çocukların, ilkokul birinci sınıf kaydı hariç, ilkokulun alt veya üst sınıflarından birine kaydı yaptırırken önceden tamamlanmış olan okul derecesini kanıtlayamadığında Bosna Hersek'te bu alanı düzenleyen mevcut mevzuata uygun olarak, yetkili makamlar tarafından, belirlenen çocukların bilgi düzeyleri doğrultuda ilkokulun alt veya üst sınıflarından birine önceden belirlenmiş prosedüre göre kaydı yapılacaktır.

2.9. Lise Eğitimi

2.9.1. Lise eğitimine erişim hakkına sahip olmanın yolları

Mülteci statüsü veya ikincil koruma süstüsü esasına dayalı olan eğitim alma hakkı kazanılan çocukların, yani yasal vasilerinin, lise düzeyindeki eğitim kurumuna kayıt yaptırırken, mevzuatta öngörülen belgeleri ibraz etmeleri gerekmektedir. Doğum belgesi örneği alamamaları halinde, lise düzeyindeki eğitim kurumu çocuğun, mülteci veya ikincil koruma statüsüne ilişkin geçerli bir kimlik belgesine dayanarak kaydını yapacaktır.

2.9.2. Lise okul kaydı

Mülteci statüsü veya ikincil koruma süstüsü esasına dayalı olan eğitim alma hakkı kazanılan çocukların lise için kayıt yaptırırken önceden tamamlanmış olan okul derecesini kanıtlayamadığında Bosna Hersek'te bu alanı düzenleyen mevcut mevzuata uygun olarak, yetkili makamlar tarafından, belirlenen çocukların bilgi düzeyleri doğrultuda lise alt veya üst sınıflarından birine önceden belirlenmiş prosedüre göre kaydı yaptıracaktır.

2.9.3. Özel eğitim gerektiren çocukların eğitim alma hakkı

Tipik gelişim göstermeyen çocuklar ve gençler, mülteci statüsü veya ikincil koruma süstüsü esasına dayalı olarak bireysel ihtiyaçlarına göre uyarlanmış programlara göre ve normal eğitim veren okullarda eğitim almaktadırlar. Her öğrenci için, dil gelişimi ve eğitsel durumu zorunlu olarak değerlendirilmesi ve tanınması ile imkan ve yeteneklerine uyarlanmış bireysel bir program oluşturulacaktır.

Normal eğitim veren okullarda yeterli eğitimin sağlanması mümkün olmadığından, ağır düzeyde gelişme geriliği olan çocuklar ve gençler özel eğitim kurumlarında belli aralıklarla veya aralıksız olarak eğitim alabilirler.

Normal eğitim veren okullarda yeterli eğitimin verilmesinin mümkün olmadığı durumlarda özel eğitim kurumlarında eğitim masraflarının ödenme şekli, Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı tarafından kaynaştırma/bütünleştirme yardımı ile ilişkin çıkarılan kanun hükmünde kararnamenin ekinde düzenlenmiştir.

2.10. Yükseköğrenim Ve Diploma Tanınması

2.10.1. Yükseköğrenim kurumlarında eğitim hakkı

Mülteci statüsü veya ikincil koruma süstüsü esasına dayalı olan eğitim alma hakkı kazanılan kişiler, aynı koşullarda Bosna Hersek vatandaşları ile yükseköğrenim görme eşit hakkına sahiptir.

2.10.2. Diploma tanınması

Bosna Hersek'te yabancı yeterliliklerin tanınmasına ilişkin kanun ve kanun hükmünde kararnamenin ekinde öngörüldüğü miktarda menşe veya önceki ikamet ülkesinden alınan diplomaların tanınması işlem ücretleri Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı tarafından ödenmektedir. Bakanlık tarafından, bu esasa dayanarak masrafların karşılanmasına ilişkin ilgili kişiye muvafakat belgesi verilmektedir.

Aşağıdaki yetkili makamlar, Bosna-Hersek'te mültecilerin ve ikincil koruma altındaki kişilerin eğitim hakkına erişimini çözmekten sorumludur:

- 1) Sırp Cumhuriyeti ve Bosna Hersek Federasyonu Mili Eğitim Bakanlıkları;
- 2) Bosna Hersek Brcko Bölgesi Mili Eğitim Daire Başkanlığı;
- 3) Sırp Cumhuriyeti ve Bosna Hersek Federasyonu Kantonları ve Bosna Hersek Brcko Bölgesi'ndeki kamu eğitim kurumları;
- 4) Bosna Hersek Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı.

EĞİTİM ALMA HAKKINA ERİŞİM

Okul Öncesi Eğitim

İlkokula başlama-
dan bir yıl önce okul
öncesi eğitim hakkı
sağlanmıştır-ücretsiz
ve zorunludur- Bosna
Hersek vatandaşlarıyla
aynı koşullar

Okul kaydı do-
ğum belgesi veya
mülteci veya ikincil
koruma statüsüne
ilişkin geçerli bir kimlik
belgesine veya kurumu
tarafından talep edilen
belgelere dayanarak
yaptırılır

Kayıt çocuğun
velisi veya yasal vasisi
tarafından başlatıl-
maktadır

İlk Ve Ortaöğrenim

-Ücretsiz
-Zorunlu
-Bosna Hersek vatandaşlarıyla aynı
koşullar

İlkokul birinci sınıf kaydı hariç, ilko-
kulun alt veya üst sınıflarından birine
kayıt yaptırırken önceden tamamlan-
mış olan okul derecesini kanıtlaya-
madığında Bosna Hersek'te bu alanı
düzenleyen mevcut mevzuata uygun
olarak, yetkili makamlar tarafından,
çocukların bilgi düzeyleri doğrultuda
ilkokulun alt veya üst sınıflarından
birine önceden belirlenmiş prosedüre
göre kaydı yapılacaktır.

Lise Eğitimi

-Ücretsiz
-Seçilir kılınmış
-Bosna Hersek vatandaşlarıyla aynı
koşullar

Kayıt çocu-
ğun velisi veya
yasal vasisi
tarafından baş-
latılmaktadır

Okul kaydı doğum belgesi
veya mülteci
veya ikincil ko-
ruma statüsüne
ilişkin geçerli
bir kimlik
belgesine veya
başka gerekli
olan belgelere
dayanarak
yaptırılır

Alt veya üst
sınıflarından
birine kayıt
yaptırırken,
çocuğun
kaçınıcı sınıfa
gideceğini
karar verilmesi
için çocukları
bilgi düzeyleri
yetkili makam-
lar tarafından
belirlenmek-
tedir

Özel eğitim gerekiren çocukların eğitimi

-Bosna Hersek
vatandaşlarıyla aynı
koşullarda sağlanmıştır
-Bireysel ihtiyaçlara
göre

Her öğrenci için,
dil gelişimi ve eğitsel
durumu zorunlu olarak
değerlendirilmesi ve
tanınması ile im-
kan ve yeteneklerine
uyarlanmış bireysel bir
program oluşturulur

Normal eğitim ve-
ren okullarda yeterli
eğitimin sağlanması
mümkün olmadı-
ğında, ağır düzeyde
gelişme geriliği olan
çocuklar ve gençler
özel eğitim kurumla-
rında belli aralıklarla
veya aralıksız olarak
eğitim alabilirler.

Yükseköğ- renim

-Bosna Hersek vatandaşlarıyla aynı koşullarda sağlanmıştır
-Bireysel ihtiyaçlara göre

2.11. Sağlık hizmetleri hakkına erişim

Mülteci statüsünü veya ikincil koruma statüsüne sahip olduğunuz sürece, sizler ve aile birleşimi hakkına sahip olan aile fertleriniz, Bosna Hersek'teki geçerli düzenlemelere göre **sağlık sigortası hakkına** sahipsiniz.

Bu esasa dayalı olarak ve Bosna Hersek'te bu hakkı başka esasa dayalı olarak kullanmamaları şartıyla, sigortalının aile fertleri de zorunlu olan sağlık sigortasına sahiptir.

Zorunlu sağlık sigortasından istihdam, sosyal güvenlik veya başka bir hak esasına dayanarak yararlanıyorsanız, sağlık sigortası ve sağlık hizmetlerine ilişkin tüm haklarınızı Bosna Hersek mevzuatında olan sağlık hizmetleri ve sağlık sigortası alandaki düzenlemelerin öngördüğü şekilde ve koşullarda kullanırsınız.

İşsiz olduğunuz sürece, sağlık sigortası alanındaki düzenlemelerin öngördüğü koşullarda, bu düzenlemelerin İltica Kanunu ve bu alandaki özel düzenlemeler ile çelişmemesi süresince, zorunlu sağlık sigortası hakkına sahipsiniz.

2.11.1. Zorunlu sağlık sigortası başvurusu ve başvuru işlemleri

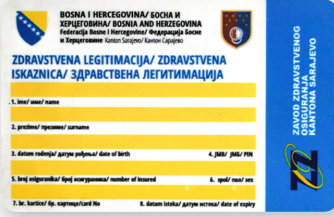
Bosna Hersek'te başka bir şekilde sağlık sigortası yaptırmadığınız durumda, **Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı'na** şahsen veya bir temsilci aracılığıyla **başvuru** ile birlikte sunmanız gereken belgeler:

- Mülteci veya ikincil koruma ile ilişkin kimlik belgesinin bir nüshası;
- Güvenlik Bakanlığı Yabancılar Şubesi tarafından düzenlenen ikametgah belgesinin bir nüshası;
- Yasal temsilciniz varsa vekaletnamenin bir nüshası;
- Temel bilgilerle doldurulmuş ve imzalanmış POR-504 Formu (Bu form Bosna Hersek Federasyonu Vergi Dairesi ve Sırp Cumhuriyeti Vergi Dairesi *resmi* web sayfasında bulabilirsiniz).

Talebiniz üzerine, Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı, ikamet ettiğiniz yerine bağlı olarak yetkili vergi dairesi ile irtibata geçecek ve sizlere Bosna Hersek vergi dairesi sistemine dahil edildiğinize dair bir yabancı vergi numarası verilecektir. Ergin olmayan aile üyeleri de aynı şekilde kaydedilmektedir. Temel eğitim almayan ve 15 yaşını doldurulmuş kişilere ayrı olarak sağlık sigortası yaptırılmaktadır.

Yabancı vergi numarası aldığınızda, Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı sizleri yetkili vergi dairesinde JS 3120 formu üzerinden kaydeder - Belirli şartlarda kayıt başvuru formu- vergi dairesi kayıt başvuru formunu Bosna Hersek'teki yetkili sağlık sigortası kurumuna göndermektedir.

Başvurunuz işleme alındığına dair bilgilendirileceksiniz, sağlık sigortası kurumlarından sigortalı olduğunuza dair belge veya düzenlendikten sonra elektronik sağlık karnesi almanız gerekmektedir.

Sağlık karnesi veya sigortalı olduğunuza dair belge ile ikamet ettiğiniz yerdeki sağlık ocağına giderek aile hekimliğinde kişisel tıbbi kayıt yaptırırsınız.

Bu işlemler ile ikamet ettiğiniz yerine göre Bosna Hersek topraklarındaki kamu sağlık kuruluşlarında (sağlık merkezleri, hastaneler, doğum hastaneleri, dişçilik hizmetleri, eczaneler vb.) ve Bosna Hersek vatandaşlarıyla tedavi görme eşit hakkınıza sahip olursunuz.

İstihdam veya başka belirli koşullar esasında sağlık sigortası değişikliğini, farklı bir esasa dayanarak sağlık sigortası almanızı sağlanabilmesi için Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı'na bildirmekle yükümlüsünüz.

2.11.2. Zorunlu sağlık sigortası iptali

Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı tarafından, öngörülen sağlık sigortası poliçesinden zorunlu sağlık sigortası yararlanıcısının kaydını iptal ettirilmektedir. Aynı şekilde Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı tarafından, Bosna Hersek Güvenlik Bakanlığı'nca statülerinin sona erdirilmesine ilişkin nihai karar verildiği tüm kişilerin ve başka bir hak esasına dayanarak sağlık sigorta yararlanıcıların kaydını iptal ettirilmektedir.

2.11.3. Sağlık sigortası primi ödeme

Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı sizlerin adına sağlık sigortası primini, cari yıl için en son mart ayına kadar sağlık sigortası kurumlarına **ödemekle yükümlüdür**. Sağlık sigortası primi, Bosna Hersek'te bulunan mülteci ve ikincil koruma altındaki yabancıların ikamet ettikleri yerlerine göre ödenmektedir. Bu işlemleri yapan mevcut sağlık sigortası kurumları Una-Sana Kantonu, Merkez Bosna Kantonu, Tuzla Kantonu ve Hersek Neretva Kantonu'nda bulunmaktadır.

Sigorta primi elektronik veya normal sağlık karnesine kaydedildiğinde sağlık hizmetlerinden maddi tazminat ödmeden yararlanmanız sağlanmaktadır.

SAĞLIK SİGORTASI HAKKINA ERİŞİM

ZORUNLU SAĞLIK SİGORTASI BAŞVURUSU

2.12. Sosyal yardım hizmetleri hakkına erişim

Mülteci statüsünü veya ikincil koruma statüsüne sahip olduğunuz sürece sosyal yardım hizmetleri hakkına sahipsiniz.

Sosyal yardım

Sosyal yardım, Bosna Hersek'te uluslararası koruma altındaki kişilerin sosyal korunmayı ve çocuklu ailelerin korunmasını /çocuk korumasını içermektedir.

Sosyal korunma alanına ilişkin kazanılan haklar:

- Maddi yardım (sürekli olan);
- Evde bakım hizmeti ve yardım için maddi tazminat (ek olarak);
- Tek seferlik maddi yardım;
- (Çocuk ve gençlerin) mesleki eğitim ve bağımsız yaşam becerisi kabiliyetlerini artırmaya yönelik yardım;
- Sosyal yardım merkezlerine konut ve barınma;
- Evde bakım ve yardım hizmetleri;
- Diğer maddi yardımlar;

Çocuklu ailelerin/çocukların korunması hakları:

- Çocuk tazminatı/ Çocuk parası;
- Çalışan doğum yapan annelere hamilelik, doğum ve çocuk bakımı nedeniyle işe gelmediği süre boyunca maaş yerine tazminat/ Geçici iş göremezlik ödeneği (analık ödeneği);
- İşsiz doğum yapan annelere doğum yardımı ödeneği/ doğum parası;
- Bebek bakımı için tek seferlik yardım;

2.12.1. Ödenek tutarlarının belirlenmesinde uyulan esaslar

İlgili hakların esasına dayanan yardım tutarları **Bosna Hersek İstatistik Kurumu tarafından en son yayımlanan Bosna Hersek'teki ortalama yıllık net maaş verilerine göre belirlenmektedir.**

2.12.2. Sosyal yardım hakların kapsamı

Sosyal yardım hakların kapsamı aşağıdaki şekilde belirlenmektedir:

- Maddi yardım miktarı (sürekli olan), bir aile üyesi için asgari geçim tutarının 20% 'si esas alınarak hesaplanmaktadır. Maddi yardım miktarı, her bir aile üyesi için asgari geçim tutarının 10 % 'u esas alınarak artmaktadır. Söz konusu olan maddi yardım miktarı toplam asgari geçim tutarının 50% 'sini aşamaz.
- Evde bakım hizmeti ve yardım için maddi tazminat (ek olarak) miktarı bir aile üyesi için asgari geçim tutarının 20% 'si esas alınarak hesaplanmaktadır.

- c) Tek seferlik maddi yardım miktarı bir aile üyesi için asgari geçim tutarının 30% 'u esas alınarak hesaplanmaktadır. Fakat bir yıl içerisinde en fazla üç kez ödenebilmektedir.
- d) (Çocuk ve gençlerin) mesleki eğitim ve bağımsız yaşam becerisi kabiliyetlerini artırmaya yönelik yardım miktarı, mevcut ekonomik durumuna göre belirlenen pansiyon ve barınma fiyatlarını esas alınarak hesaplanmaktadır.
- e) Sosyal korunma kurumlarında konut ve barınma ve ikamet yerine göre yürürlükteki mevzuata göre belirlenen tutarının %100'ü oranında harçlık.

2.12.3. Diğer maddi yardımlar

Diğer maddi yardım, **mülteci veya ikincil koruma statüsüne sahip olan kişiler tarafından aylık olarak alınan kısıtlı mali yardımdır.**

Kısıtlı maddi yardım, bir aile üyesi için asgari geçim tutarının 15% 'i esas alınarak hesaplanmaktadır. Kısıtlı maddi yardım, her bir aile üyesi için asgari geçim tutarının 1,5 % 'i esas alınarak artmaktadır. Söz konusu olan kısıtlı maddi yardım miktarı toplam asgari geçim tutarının 20% 'sini aşamaz.

Her bir bireysel yararlanıcısı için kısıtlı mali yardım miktarı ve bu hakkı kullanma süresi yekili makam tarafından belirlenmektedir.

Mülteci veya ikincil koruma statüsüne sahip olan kişiler, çalışanların hukuki statüsüne dayanarak gelir elde ediyorlarsa, kısıtlı maddi yardımdan yararlanamazlar.

2.12.4. Çocuklu ailelerin/çocukların korunması hakların kapsamı

Çocuklu ailelerin/çocukların korunması hakların kapsamı aşağıdaki şekilde belirlenmektedir:

- a) Çocuk parası bir aile üyesi için asgari geçim tutarının 2% 'si esas alınarak hesaplanmaktadır. Çocuk parası toplam asgari geçim tutarının 10% 'u aşamaz;
- b) Çalışan doğum yapan annelere hamilelik, doğum ve çocuk bakımı nedeniyle işe gelmediği süre boyunca maaş yerine tazminat/ Geçici iş göremezlik ödeneği (analık ödeneği) bir aile üyesi için asgari geçim tutarının 20% <si esas alınarak hesaplanmaktadır;
- c) İşsiz doğum yapan annelere doğum yardımı ödeneği/ doğum parası bir aile üyesi için asgari geçim tutarının 10% 'u esas alınarak hesaplanmaktadır;
- d) Bebek bakımı için tek seferlik yardım bir aile üyesi için asgari geçim tutarının 20% <u esas alınarak hesaplanmaktadır.

2.12.5. Hak kazanma koşulları

İlgili mevzuatın öngördüğü koşullarda ve ikamet ettiğiniz yerine göre sosyal korunma ve çocuklu ailelerin korunması/çocukların korunması esasına dayanan hak ve yükümlülüklerle sahip olursunuz.

Sosyal korunma kurumlarına konut ve barınma hakkı ile ilişkin kesin karar belgesi, Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı'nın önceden alınmış yazılı onayı ile alınmaktadır.

Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı'nın yetkisi altında olan Mostar'daki «Salakovac» Mülteci Kabul Merkezi hizmetlerinden faydalandığınız sürece sosyal yardım hakkından, çocuklu aileleri korunma / çocuk korunma hakkından da yararlanamazsınız.

2.12.6. Sosyal yardım faydalanıcılarının yükümlülükleri

Sosyal yardım esasına dayanan hakların yararlanıcısı, bu hakkın kullanımını ve kapsamını etkileyen her türlü değişikliği, değişiklik tarihinden itibaren 15 gün içinde Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı'na ve ikamet yerindeki sosyal korunma yetkili makamına bildirmekle yükümlüdür. Kanuna uygun olarak özellikle ikamet yeri ve adres değişikliği bildirmekle yükümlüdür.

2.12.7. Yerel yönetim organları

Sosyal yardım ve korunma esasına dayanan haklar ile ilişkin kararlar, ilk olarak ikamet yerine göre sosyal hizmet ve sosyal korunma hizmetleri yetkili birimleri tarafından verilmektedir.

2.12.8. İşlem süreci

Sosyal korunma hizmetlerinden, sosyal hizmet ve sosyal korunma hizmetleri yerel birimi ve yetkili bakanlıklar sorumludur.

İltica Kanun'undan doğan hak arama işlemleri, ihtiyaç halindeki bir kişinin, yasal temsilcisinin, vasisi veya resmi görev vasıtasıyla kişisel talebi üzerine başlatılmaktadır.

Bosna-Hersek Federasyonu ilk merci tarafından verilen nihai kararına karşı yapılan itirazlar, ikinci inceleme kararında sosyal korunma hizmetlerinden sorumlu kanton bakanlığı tarafından, Sırp Cumhuriyeti'nde Sırp Cumhuriyeti Hükümetinde sosyal korunmadan sorumlu bakanı tarafından ele alınmaktadır.

2.12.9. Sosyal yardım/çocuklu aileleri korunma ile ilişkin hak arama işlemleri

Sosyal yardım hakkı arama işlemleri, kişinin bizzat veya yasal bir temsilcisinin, yani yasal vasinin talebi üzerine başlatılmaktadır.

Hak arama işlemleri için aşağıdaki belgeleri sunmanız gerekmektedir:

- 1) Kimlik belgesinin onaylı bir nüshası;
- 2) İkametgah belgesinin onaylı bir nüshası;
- 3) Nüfus Kayıt Örneği'nin onaylı bir nüshası veya yerel yönetim tarafından çıkarılan onay;
- 4) Ergin olan aile bireylerin işsiz olduklarına dair belge.

2.12.10. İlgili hakların süresi

Sosyal yardım almaya ilişkin verilmiş hakkına, başvurunun yapıldığı tarihi takip eden ayın ilk günden itibaren hakkın kullanılmasına ilişkin koşulların geçerli olduğu ayın sonuna kadar sahipsiniz.

Söz konusu olan hakların kaybedilmesi, Mülteci veya ikincil koruma statüsünün sona ermesi, ilgili haklardan birinin kullanılmasına ilişkin koşulların sona erdirilmesine ilişkin Bosna Hersek Güvenlik Bakanlığı tarafından verilen nihai kararının alınması neticesinde gerçekleşmektedir. Bu durumu Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı yetkili ilk merciye bilgilendirmekle yükümlüdür.

2.12.11. Bilgilendirme

Sosyal yardım hakkının kazanılmasına ilişkin işlem süreci gerçekleştirildikten sonra, yetkili makam hakkın kullanılmasına ilişkin verilen nihai kararı Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı'na sunmaktadır.

2.12.12. Finansman yöntemler ve masraflar

İlgili haklara ilişkin karşılanması gereken miktarların ödenmesi Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı'nın bütçesinden sağlanmaktadır.

Kazanılan her ilgili hak için ayda bir kez Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı tarafından ödenek yapılacak kişilerin haklarına ilişkin verilen nihai karar neticesinde ilk merciye kazanılan haklardan doğan maddi kaynakları gönderilmektedir.

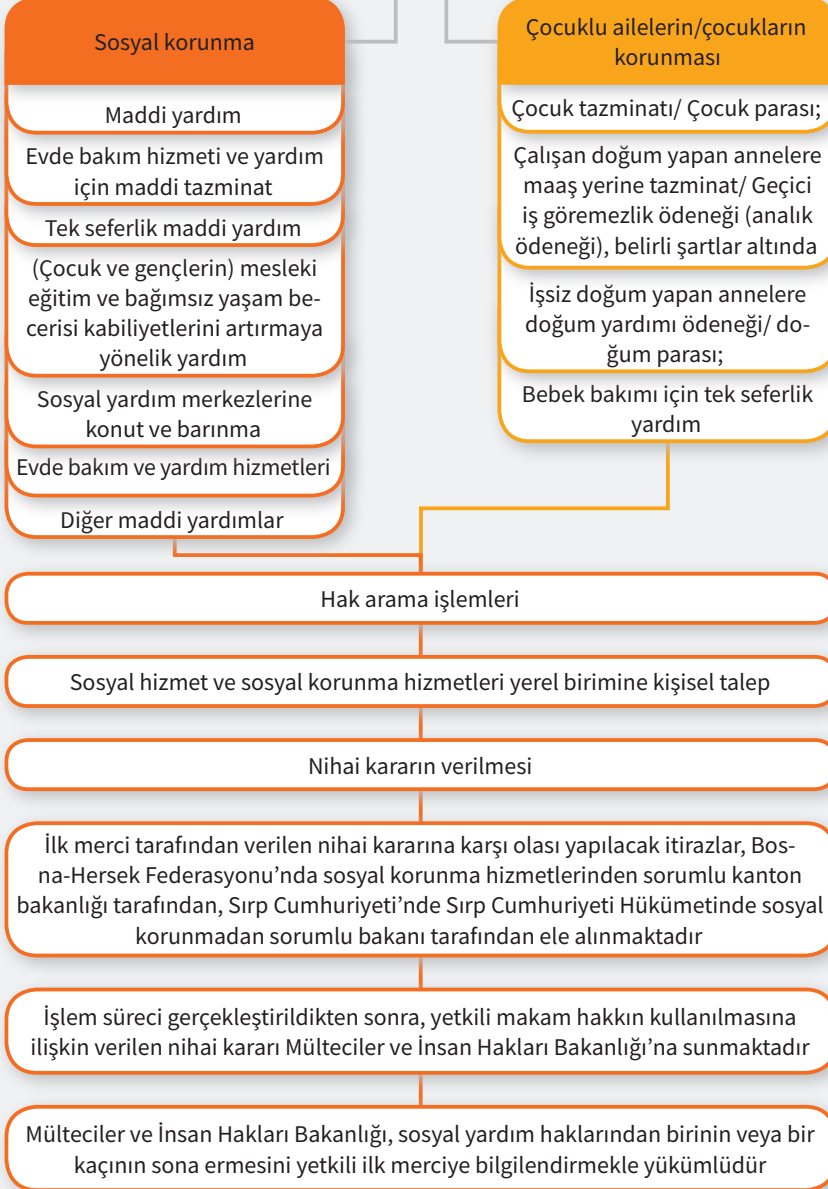
Aylık olarak yetkili ilk merci tarafından ödenen miktarlar hakkında Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı'na rapor sunulmaktadır.

2.12.13. Banka hesabı açma

Bosna Hersek'teki çoğu bankada banka hesabı kişinin çalışma durumuna göre gelir belgesi (örneğin iş sözleşmesi, görev sözleşmesi, sosyal hizmet kurumdan alınacak karar belgesi) ve Mülteci veya ikincil koruma ile ilişkin kimlik belgesi ile açılabilmektedir. Bazı bankaların farklı iç kararları nedeniyle, belirli ülkelerin vatandaşları için bankacılık hizmetlerinin belirli bir anda kullanılamaması olasılığı vardır. (Bosna Hersek özel bankaların bu tür kararlarında herhangi bir etkiye sahip değildir).

SOSYAL YARDIM HİZMETLERİ HAKKINA ERİŞİM

SOSYAL YARDIM HİZMETLERİ

3. BOSNA HERSEK TOPLUMUNA KABUL VE UYUM SÜRECİNDEKİ YARDIM VE MENFAATLER

Bosna Hersek toplumuna kabul ve uyum sürecindeki yardım ve menfaatleri, **mülteci statüsü kazanılan kişiler veya ikincil koruma statüsü kazanılan yabancılar, aile birleşimi hakkına sahip olan yabancıların aile fertleri, ikincil koruma statüsü kazanılan ve aile birliğini koruma hakkını kullanan yabancıların aile fertleri** elde edebilmektedirler.

Bosna Hersek'te uluslararası yasal koruma altında bir kişiyse, Bosna Hersek toplumuna kabul ve uyum sürecinde kimlik belgesi, bilgilendirme, konaklama, istihdam, eğitim, sağlık sigortası ve sosyal yardım haklara ek olarak aşağıdaki yardım ve menfaatlerden yararlanma hakkınız da vardır:

- Bosna Hersek'teki resmi dillerin eğitim ve öğretimi;
- Bosna Hersek'teki kültürel boyutlarını tanıma ve öğrenme;
- Bosna-Hersek'teki menşe ülkeden mültecilerin kimlik belgeleri ve diğer gerekli belgelerinin tanınması sürecinde yardım;
- Bosna Hersek toplumuna kabul ve uyum sürecini kolaylaştırmak amacıyla menşe ülkeden alınan unvan ve eğitim düzeyine ilişkin gerekli belgelerin tercümesi, doğrulanması ve denklik işlemlerinde yardım;
- adli yardım;
- psikososyal yardım;
- sosyal konutlara erişim yardımı;
- mesleki yeterliliğin kazandırılması, menşe ülkedeki kazanımları mesleki yeterliliğin geliştirilmesi veya değiştirilmesi programlarına katılma desteği;
- çocukların okul öncesi faaliyetlerine dahil edilmesi yardımı;
- Bosna Hersek toplumuna kabul ve uyum sürecini kolaylaştırmak için tanıtım kılavuzların ve mevcut hak ve menfaatler hakkında diğer bilgi biçimlerinin hazırlanması yoluyla önemli bilgilere erişimi.

Ulusal ve uluslararası, resmi ve sivil toplum kurum ve kuruluşları ile işbirliği içinde, uluslararası anlaşmalar ve Bosna Hersek'teki geçerli düzenlemelere uygun olarak, **Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı** yaş, cinsiyet, köken, sağlık, sosyal ve diğer özelliklerle ilgili özel, bireysel ihtiyaçlarınızı dikkate alarak özel eylem plan ve programları hazırlamakta ve uygulanmaktadır.

3.1. Bosna Hersek'teki resmi dillerin eğitim ve öğretimi

Talebiniz üzerine, Bosna Hersek'teki resmi dillerin geçerli eğitim sertifikası almak ve Bosna Hersek toplumuna kabul ve uyum sürecini kolaylaştırmak için **Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı** tarafından bu amaçla kayıtlı kurumlar veya sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde, **Bosna Hersek'teki resmi dillerin öğrenilmesi, sınavların yapılması ve bilgi düzeyinin belirlenmesi ihtiyaçları için maddi desteği sağlanmaktadır.**

Bu hakka erişim, bu alanda geçerli olan yönetmelik ve standartlara uygun olarak ve bu haktan yararlanan yabancıların bireysel ihtiyaçlarına göre belirlenen eğitim kapsamı ve süresinde sağlanmaktadır.

3.2. Bosna Hersek'teki kültürel boyutlarını tanıma ve öğrenme süreci

Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı tarafından, kurumlar, dernekler veya sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde, uluslararası yasal koruma altındaki kişilerin Bosna Hersek'teki kültürel fırsatları öğrenmesi ve tanınması için proje, plan ve programların gerçekleştirilmesinde maddi desteği sağlanmaktadır.

3.3. Bosna-Hersek'teki menşe ülkeden mültecilerin kimlik belgeleri ve diğer gerekli belgelerinin tanınması sürecinde yardım

Mali olanaklara uygun olarak, Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı tarafından Bosna Hersek'teki menşe ülkeden uluslararası yasal koruma altındaki kişilerin kimlik belgeleri ve diğer gerekli belgelerinin tanınması sürecinde maddi destek sağlanmaktadır.

3.4. Bosna Hersek toplumuna kabul ve uyum sürecini kolaylaştırmak amacıyla menşe ülkeden alınan unvan ve eğitim düzeyine ilişkin gerekli belgelerin tercümesi, doğrulanması ve denklik işlemlerinde yardım;

Mali olanaklara ve yasal düzenlemelere uygun olarak, Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı tarafından uluslararası yasal koruma altındaki kişilere Bosna Hersek toplumuna kabul ve uyum sürecini kolaylaştırmak amacıyla, menşe ülkeden alınan unvan ve eğitim düzeyine ilişkin gerekli belgelerin tercümesi, doğrulanması ve denklik işlemlerinde maddi destek sağlanmaktadır.

3.5. Adli yardım

Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı tarafından özel projelerin uygulanması, işbirliği protokollerinin imzalanması ve yerel ve uluslararası kamu ve sivil toplum kuruluşları ile eş finansman yoluyla uluslararası yasal koruma altındaki kişilere adli yardım hizmetleri sağlanmaktadır.

3.6. Psikososyal yardım hizmeti

Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı tarafından özel projelerin uygulanması, işbirliği protokollerinin imzalanması ve yerel ve uluslararası kamu ve sivil toplum kuruluşları ile eş finansman yoluyla uluslararası yasal koruma altındaki kişilere psikososyal yardım hizmetleri sağlanmaktadır.

3.7. Sosyal konutlara erişim yardımı

Uluslararası yasal koruma altındaki kişiler, yetkili kurumlar aracılığıyla ve Bosna Hersek Devleti, entiteler, Brcko Bölgesi, kantonlar ve belediyeler düzeyinde kabul edilen geçerli düzenlemeler temelinde Bosna Hersek vatandaşlarıyla Bosna Hersek'teki sosyal konutlara erişim konusunda yardım alma eşit hakkına sahiptir.

3.8. Mesleki yeterliliğin kazandırılması, menşee ülkedeki kazanadlırılan mesleki yeterliliğin geliştirilmesi veya değiştirilmesi programlarına katılma desteği

Uluslararası yasal koruma altındaki kişiler, mesleki yeterliliğin kazandırılması, menşee ülkedeki kazanadlırılan mesleki yeterliliğin geliştirilmesi veya değiştirilmesi programlarına katılma desteğinden Bosna Hersek vatandaşlarıyla aynı şekilde ve aynı koşullar altında yararlanabilmektedirler.

Mevcut bütçeye uygun olarak, Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı yetkili istihdam büroları aracılığıyla bu kategorileri desteklemek için özel projeler oluşturma yetkiye sahiptir.

3.9. Çocukların okul öncesi faaliyetlerine dahil edilmesi yardımı

İmkânları doğrultusunda, Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı tarafından çocukların okul öncesi eğitim kamu kurumlarına gidebilmeleri için mali kaynak sağlanmaktadır.

Bunun yanında, kamu okullarında gerekli olan eğitimin verilmesinin mümkün olmadığı durumlarda, Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı finansal imkanları doğrultusunda, uluslararası koruma altındaki kişilerin özel eğitim ve öğretim kurumlarında bireysel ihtiyaçlarını ve yardımlarını değerlendirilmesi için finansal kaynaklar sağlamaktadır.

3.10. İstisnai Yoldan (Olağanüstü telsik) Bosna Hersek Vatandaşlığının Kazanılması

Yükardaki listelenen ve açıklanan hak ve menfaatlere ek olarak, Bosna-Hersek'te mülteci statüsüne sahip biri iseniz, İstisnai yoldan (Olağanüstü telsik) Bosna Hersek Vatandaşlığı alma hakkınız da vardır.

Vatandaşlığa başvurmadan önce beş yıl boyunca mülteci statüsünde Bosna-Hersek topraklarında kesintisiz olarak kalıyor olmanız şartıyla Bosna Hersek Vatandaşlığı Kanunu'nun 9. maddesinin 1) fıkrasının a), b), c), f), i) ve j) bentlerinde belirtilen hükümleri yerine getirilmeden de Bosna Hersek Vatandaşlığı alma hakkınız vardır.

Vatandaşlığa başvurmadan önce beş yıl boyunca mülteci statüsünde Bosna-Hersek topraklarında kesintisiz olarak kalan kişilerin ergin olmayan ve mülteci statüsüne veya geçici oturma izne sahip olan aile fertlerinin de, kalan süreye bakılmaksızın Bosna Hersek Vatandaşlığı Kanunu'nun 9. maddesinin 1) fıkrasının a), b), c), f), i) ve j) bentlerinde belirtilen hükümleri yerine getirilmeden Bosna Hersek Vatandaşlığı alma hakkına sahiptir. Çocuk 14 yaşından büyükse rızasının alınması gerekmektedir.

Ulusal ve uluslararası, resmi ve sivil toplum kurum ve kuruluşları ile işbirliği içinde, Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı uluslararası koruma altındaki kişilerin yaş, cinsiyet, köken, sağlık, sosyal, nitelik ve diğer özelliklerle ilgili özel, bireysel ihtiyaçları dikkate alarak özel hedefe yönelik eylem plan ve programları hazırlamakta ve uygulanmaktadır.

Hak ve menfaatleriniz hakkında daha detaylı bilgi almak için yazılı veya telefonla iletişime geçebilirsiniz:

Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı (MIHB)
Mültecilerler, Yerinden Edilmiş Kişiler, Geri Kabul ve Kalıcı Barınma Politikası Daire Başkanlığı

Trg Bosne i Hercegovine No 3., 71000 Saraybosna

Telefon : 00387 33 703-909

Fax 00387 33 703-995

Web : www.mhrr.gov.ba

Bosna Hersek'te Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Temsilciliği (BMMYK)

UNITIC binası, B Kulesi

Fra Anđela Zvizdovića 1, 71000 Sarajevo

Tel.: 00387 33 666 160

E-mail: bsnsapi@unhcr.org

Talebiniz üzerine ücretsiz adli yardım, aşağıdakiler tarafından sağlanacaktır:

“BiH haklarınız” Derneği

Telefon: 00387 33 789-105

Email: sarajevo@vasaprava.org

www.vasaprava.org

Talebiniz üzerine psikososyal destek haklarınız erişimine aşağıdakiler tarafından sağlanacaktır.

Bosna Hersek Kadın Girişimleri Vakfı

Telefon numarası: 00387 33 295 - 418

Cep telefonu numarası: 00387 63 776 - 322

Email: sekretarijat@bhwifoundation.ba

Web: www.bhwifoundation.ba

**Bosna Hersek
Mülteciler ve İnsan Hakları Bakanlığı
Mülteciler, Yerinden Edilmiş Kişiler, Geri Kabul ve Kalıcı Barınma Politikası
Daire Başkanlığı**

ve

**Catholic Relief Services
(proje uygulamasında Bakanlık ortağı)**

İşbu kılavuzunun yayınlanması, „BH’de Uluslararası Korumaya İhtiyaç Duyan Mülteci Nüfusunun Sosyal ve Ekonomik Katılımının Sağlanması” projesi kapsamında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından desteklenmektedir.